

А. М. Кайдаш,

канд. філол. наук, доц.,

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя,

доцент кафедри української мови

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОЛІ ЖІНКИ В СУЧАСНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

У статті проаналізовано соціолінгвістичний аспект функціонування фемінних назв у сучасній художній прозі. Дослідження лінгвального вияву реалізації суспільних функцій жінки здійснене на основі романів Люко Дашвар, оскільки її ідіолект представляє широку панораму вживаних фемінітивів.

Ключові слова: фемінітив, фемінна номінація, художній текст, ідіолект, соціальна роль.

Постановка наукової проблеми. Сучасні тенденції розвитку суспільства знаходять відображення в мовному середовищі. Упродовж історичного періоду змінювалася роль жінки в соціумі у зв'язку з розширенням її можливостей і вияву соціальної активності. Відповідно – збагачувалася лінгвальна система новими

лексемами, які відображали ці суспільні зміни. Поступово зростає кількість субстантивів на позначення осіб жіночої статі.

Актуальність проблеми. Ці номінації – фемінитиви – становлять один з актуальних пластів лексичного фонду мови, тому є об'єктом зацікавленень лінгвістів.

Аналіз досліджень. Як маскулінні, так і фемінні номінації досліджували А. Бурячок [5], І. Ковалик [9], В. Німчук [1], П. Білоусенко [1], М. Брус [2; 4], І. Фекета [13; 14], С. Семенюк [10] та ін. Більшість лінгвістичних студій з окресленої проблеми стосується словотвірних особливостей аналізованих лексем (вивчення суфікса -иця в працях П. Білоусенка [1], характеристика запозичених формантів у дослідженнях С. Семенюк [11], компаративний аналіз словотворчого розряду суфіксальних фемінитивів у статтях І. Ковалика) [9]. Студіюванню функціональної специфіки номінацій на позначення жінок присвячені дослідження С. Семенюк (у сучасній українській мові) [10; 11], М. Брус (у художньому мовленні Олександра Олеся) [3], І. Фекети (в українському усному мовленні) [13].

Наукова новизна. Фемінікон є відкритою та динамічною системою, оскільки постійно поповнюється новотворами. Їх функціонування відтворює художня література, тому науковий аналіз фемінитивів у сучасних текстах містить новизну та актуальність.

Метою нашого дослідження є вивчення фемінних номінацій у соціолінгвістичному аспекті. **Завданнями статті** визначаємо розгляд семантичних особливостей назв на позначення жінок і характеристику специфіки вживання аналізованих лексем у художніх текстових структурах. **Матеріалом** дослідження нами обрані романи сучасної української письменниці Ірини Чернової (Люко Дашвар), оскільки в них наявна велика кількість фемінитивів, що відображають різні аспекти соціальної активності жінки.

Об'єктом мовознавчого аналізу стали назви на позначення осіб жіночої статі, дібрані методом суцільної вибірки з прозових творів української письменниці; **предметом** наукового вивчення є мовні засоби вияву соціолінгвістичного навантаження досліджуваних лінгвальних одиниць.

Методи дослідження. Вивчення фемінних номінацій здійснювалося на основі таких методів, як спостереження (що дозволило виокремити аналізовані лексеми та простежити їхні мовні особливості), аналіз мовних одиниць (зокрема досліджено семантику й уживання в контексті), описовий (за допомогою якого описано специфіку вияву значення та функціональної спрямованості фемінитивів), структурний (фрагментарно – у виявленні структурних компонентів феміноназв), класифікаційний (що дозволило виділити лексико-семантичні поля).

Теоретична і практична цінність отриманих результатів. Цілісне дослідження специфіки відтворення на вербальному рівні соціальних ролей жінки сприятиме поглибленню теоретичних основ соціолінгвістики; у цьому вбачаємо теоретичне значення отриманих результатів. Практичну цінність пропонованої статті забезпечує можливість використання здійснених висновків під час вивчення курсів лексикології сучасної української літературної мови, стилістики, соціолінгвістики, лінгвістичного аналізу прозового тексту.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Художньо-мовний простір ідіолекту Люко Дашвар охоплює назви на позначення осіб жіночої статі за різними класифікаційними параметрами. Так, можна окреслити такі групи:

1) фемінітиви, семантична структура яких представляє характеристику внутрішніх рис і якостей жінки. Приклади: Як невихована *істеричка* без краплі здорового глузду... [6, с. 25]; Та ви *гуманістка*, Іветто Андріївно! [6, с. 72];

2) феміноназви на позначення зовнішніх ознак: – Люди! Де біда? Де? – випурхнула зі своєї орендованої нірки довгонога *білявка* з мотивацією матері Терези [10, с. 20]; – Ну... Я досі не можу повірити, що мене могла щиро покохати така неземна *красуня*, як ти... [11, с. 218];

3) фемінні номінації, що актуалізують національність чи територіальну належність: Бери вже свою *румунку* малу й гайда до клубу [7, с. 16]; – А мне тут нравиться, Богдан, – втихомирювала професорську гординю дружина-*росіянка* [11, с. 84]; Зоряна Шошак, витончена *західнячка* з дипломом Львівського медуніверситету... [6, с. 27]; ... З острахом косував на Дорошеву дружину – сорокатрирічну пані Станіславу, суху від самотності й гордоців *польку* з сім'ї збіднілого шляхтича [9, с. 9]; ... І горбоноса *французженка*, що вона читає предводительці любовні романи перед сном, і садівник-саксонець [9, с. 9];

4) фемінітиви на позначення віросповідання: Провінційної забитості за місяць позбуваються навіть вихідці з глухої камерунської глибинки чи індонезійські *мусульманки* [10, с. 80];

5) феміноназви, що актуалізують вік особи жіночої статі: – Добраніч, люба, – коханець цілує *дівчину* в чоло, як вчитель слухняну ученицю, суне до «ауді», озирається, бо Мар'яна не йде, тупцює біля під'їзду [9, с. 53]; *Жіночка* насупилася, наче обов'язково мала ідентифікувати незнайомку [8, с. 13]; – Ах ви ж паскудники! – не на жарт розсердилася *старенька* [10, с. 19].

Мовопростір Люко Дашвар представляє цілу систему назв на позначення осіб жіночої статі, які репрезентують різноманітні соціальні ролі. Оскільки в центрі художньої уваги письменниці знаходиться сім'я, то, звичайно, передовсім у творах виписана ієрархія сімейних стосунків. Так, фемінітив «мама» представлений такими словоформами, як «мамка», «мамця», «мати», «матуся», «матінка», «неня», «маманя». Найпоширеніший іменник «мама» реалізує нейтральну семантику, наприклад: – Твоя протеже? – уточнила *мама* Тася [11, с. 219]; Краєчки вуст потяглися до вух, наче хто за нитки смикнув, та усмішки не вийшло: холодно, *мамо* [8, с. 21].

Нейтральною за семантико-стилістичною характеристикою є також номінація «мамка», наприклад: *Мамка* аж прокинулася [11, с. 6]. Семантика лагідності й ніжності підкреслюється в субстантивах «матуся», «матінка». Приклади: Навіть *матусі*, а вона ж у мене найкраща [11, с. 128]; – *Матінко*, та що ж це робиться? [11, с. 190]. У деяких контекстах іменник «матінка» реалізує негативний емотивний модус, як, скажімо, у реченнях: *Матінка* її, мабуть, впливова персона... [6, с. 43]; І на ранок згадав про батька-професора з *матінкою* [11, с. 199]. Поодинокими в художніх творах Люко Дашвар є випадки вживання іменника «неня». Він представляє позитивну семантику, наприклад: Тримайся, *нене* [9, с. 31]. Відтінку згрубілості (без зниження значення доброзичливості, прихильності, доброти) набуває словоформа «мати»: Зачинилася, наче *матері* однаково, що дитина сама не своя? [10, с. 68]. Але, скажімо, у контексті «Як дала кулаком по дверях, дуб здригнувся і встояв, а бронзові замки, мабуть, не італійські, як дизайнери-оформлювачі клялися, а з турецького базару, бо розлетілися в шмаття, і трепетна *мати* стала на порозі» [10, с. 68] аналізований субстантив підкреслює монументальність і непроминальність жіночого образу. Іменник «маманя» вживається в репліках підлітків, чим підкреслюється лексична специфіка молодіжного сленгу. Приклади: – Не піду. *Маманю* понесло за село до покинутих будинків, веліла

мені в хаті прибрати [11, с. 106]; *Маманя* товар тягала, а я бачу – мужики товчуться коло одного дядька [11, с. 55].

Нейтральними є словоформи «донька», «дочка». Приклади в контекстах: Після похорону Сониного мати прийшла під хрущовку Вовиних батьків і кричала, що їхній син згубив її *доньку* [10, с. 65]; – Ні, я шукатиму. В мене *донька* вдома все зробить [11, с. 68]; – Руслано, – пан Ординський гірко зітхнув і спробував відірвати *дочку* від підлоги [7, с. 6].

Нейтральний фемінітив «донька» набуває в художньому просторі української письменниці відтінків лагідності, ніжності, материнської любові в лексемах «доня», «донечка»: – *Доню*, а чого це ти досі не спиш? [11, с. 6]; Спати ляжу – *донечка* перед очима [11, с. 93].

Виразного емоційного забарвлення набувають перифрастичні іменники на позначення рідної дитини. Таку функцію виконують субстантиви «дитина», «дитинка», «дитятко», «кровиночка»: Хай собі пограється *дитина* в самостійність [7, с. 7]; – Підводься, *дитинко* [6, с. 24]; Не хочу, голосить, щоби моє *дитятко* байстрюком на світ Божий народилося [9, с. 13]; Хтось же знає, де моя *кровиночка*... [11, с. 189].

Кількісно обмежено в романах Люко Дашвар функціонують іменники на позначення родинних стосунків бабусі й онуки. Але вживання таких фемінітивів зафіксовано, наприклад: – *Онука*, – коротко пояснила стара Параска з двору... [7, с. 16]; – Катя?! – Алка перелякалася так сильно, ніби не сусідське дівча побачила, а свою *бабцю*-покійницю, яку й за життя боялася, як вогню [11, с. 249]; Ой, *бабусю*, глянь з небес! [10, с. 24].

Соціальна роль дружини вербально реалізована в художніх творах української письменниці через нормативну словоформу «дружина», розмовний варіант – «жінка», старослов'янське «жона». Нейтральним в емоційно-оцінній шкалі є іменник «дружина», наприклад: Сердюкові би таку *дружину* [10, с. 62]; – У мене процедури, – відрізала *дружина* [7, с. 7]; Про світло у віконці Килининої мазанки Іван Залусківський дізнався наприкінці лютого від *дружини* [11, с. 241]. Емоційно-оцінний модус аналізованої лексеми змінюється через уживання демінутивного суфікса, як, скажімо, у реченні «*Дружинионька* вимолила» [9, с. 19].

Характерною ознакою мовосвіту Люко Дашвар є поєднання іменника «дружина» з антропонімом, наприклад: Навіть приховану від *дружини Дарини* пляшку показував [11, с. 18]; – Ой ти, дівчино, з горіха зерня... – ридаючим різноголоссям підспівує вся Килимівка, аж доки Степанова *дружина Маруся*, що у Килимівці вчителює, не схаменеться [11, с. 10]; – Льошо, купи їй рідної землі! – не змінюючи виразу обличчя, аби не зіпсувати результатів пластичної операції, спробувала пожартувати *дружина Ординського Олена* [7, с. 5].

Розмовного забарвлення набуває субстантив через реалізацію у формі іменника «жінка». Уживання цієї номінації зафіксовано як у мові авторки, так і в репліках персонажів, наприклад: Романова *жінка* Раїса якраз капусту шаткувала: на столі гора порубаних качанів, на підлозі – ще голівки із тридцять [11, с. 19]; – Я *жінці* збрехав, що хату за півтори тисячі доларів продав [8, с. 50].

Ужитий у романі Люко Дашвар старослов'янське «жона» набуває негативного забарвлення, як-от: Я б оце ще тижнів зо два з ліжка не вставав, та *жона*, бач, уперлася – дайте їй по вулиці пройтися, свіжим повітрям подихати [7, с. 54].

Поодинокими зафіксовано випадки вживання таких назв на позначення жінок, як «сестра» (наприклад, «Федько з Тамаркою та Федькова *сестра*...» [10, с. 255]) та

«теща» (що представлено перифрастичною номінацією «жінчина мати»: Йому було цікаво дізнатися, що запропонує *жінчина мати* цього разу? [6, с. 71]).

Із розширенням можливостей для жінок обіймати різні посади зростає кількість номінацій-фемінітивів. Більшість із них твориться від відповідних маскулінних назв за допомогою фемінізуючого суфікса -к-, як-от: офіціант – офіціантка («Це ж ти минулого літа двох наших дівок підмовила в Туреччині трудитися. *Офіціантками*» [6, с. 90]), дояр – доярка («– Думаєш, асфальт, комп'ютери, лікарні, школи й перукарні для *доярок* традицій не зіпсують? – спитав Ігор» [11, с. 137]), секретар – секретарка («–День всюди однаковий, – відказала незрозуміле і пішла до голови колгоспу у *секретарки*» [7, с. 33]), кіоскер – кіоскерка, кіоскерша («*Кіоскерки* шанівської» [11, с. 234], «Та й лишилося їх у Килимівці – з десяток: Тамарка-*кіоскерша* із синами та чоловіком Федькою, Людчині батьки з дочкою, які так до міста й не дісталися, та три старі баби...» [11, с. 241]), поштар – поштарка («*Поштарка* на дівча уважно зиркнула...» [8, с. 16]), лікар – лікарка («А я *лікарку* затримаю...» [6, с. 14]), вихователь – вихователька («*Вихователька*... Лариса Дмитрівна... Така тепла» [6, с. 15]), учитель – учителька («Катерина стояла перед ними – ну точнісінько як у класі перед килимівською *вчителькою* Марусею» [11, с. 196]), фельдшер – фельдшерка («– Де ж стількох лікарів набрати? Онде тітка Віра, *фельдшерка* килимівська» [11, с. 12]), шахтар – шахтарка («Коли в присмерковому зимовому небі від сонця лишилися лише прозорі рожеві згадки, поштарка Галя дістала із сумки ліхтарик на довгій резинці, причепила на голову – *шахтарка!* – усілася на чималу купу краму, зваленого на подвір'ї» [8, с. 15]), касир – касирка («*Касирка* глянула на товар, не втрималася, іронічно пхикнула» [5, с. 46]), перукар – перукарка («Дратівливій від самотності та клімаксу *перукарці* Ліді двадцять сім квадратних метрів на другому поверсі давнього будинку на Костянтинівській перепали від бабусі, царство їй небесне» [10, с. 15]), дизайнер – дизайнерка («*Дизайнерка* Оля Охріменко попередила» [9, с. 35]).

Окремі назви є фемінними за значенням (*медсестра, няня (нянька)*): Мама – *медсестра*, тато на заводі слюсарює [10, с. 60]; *Медсестра* зникла [6, с. 86]; – Я не сама готувала... *Няня* трохи допомагала... – не змогла збрехати, та впродовж обіду Стас якось дивно і насторожено поглядав на Лиду [6, с. 13]; Ти краще про себе розкажи, – *нянька* їй [6, с. 77].

У мовній тканині художніх творів Люко Дашвар наявні контексти, у яких використовується іменник на позначення певної професії, що узуально представляє категорію чоловічого роду, але в тексті передає значення жіночого роду. Приклади: Години три мордуватися, бо село те за двісті кілометрів від Києва, у лісах неподалік Добриків, де є сільрада, школа і пошта, магазин і Лариса Вікторівна – фігуриста дівчина-*нотаріус* у кабінеті зі штучними квітами на облупленому підвіконні [8, с. 10]; – Та вона *лікарем* буде, не інакше... – мамка сміється [11, с. 7]; Ліда теж стане *лікарем* і обов'язково вилікує брата, а зараз буде медсестрою при мамі-*лікарі*, бо мама, певно, точно знає, як лікувати Платона [6, с. 40].

Частина фемінітивів соціального значеннєвого спрямування позначає рід занять чи вподобань жінок, як-от: А скоро батько-професор із мамою-*домогосподаркою* й самі до Києва перебралися [11, с. 84]; Я б тій Тамарці-*бізнесменці* всі патли повискубувала [11, с. 7]; *Поетеса* мала [11, с. 98]; *Дачниця*, певно [8, с. 9]; – Не прийде клята *ворожка* на поміч, – прошепотіла Дорошівна [9, с. 6]; – Хай. Я... просто так. Така ви *віщунка*... не страшна. Добре у вас [11, с. 25]; Може, їй вдасться зарекомендувати себе не тільки як *підлогомию*, *пилозбирачку* і *посудоскладачку* [10, с. 26].

Художній простір творчості Люко Дашвар представляє й номінації-фемінітиви на позначення соціального статусу жінок. Це такі назви, як *шляхтянка*, *міщанка*, *пані*, *панянка*, *панночка*, *кріпачка*. Ці іменники мають відтінок застарілості, створюючи в контексті відповідний колорит доби. Приклади: Спочатку не тривожилася: з часів вимушеного заміжжя, коли її, родовиту *шляхтянку*, віддали за багатого козака зі старшини, що його батько тільки-но дворянський титул отримав, відгородилася від нелюба стіною пихи й зневаги – роби, що заманеться, мені однаково! [9, с. 10]; Назавтра вже знав: *міщанку* Перпетую сімнадцяти років від народження худого дворянського роду Ізоватових з містечка Бахмут Катеринославської губернії виписала собі донька козелецького предводителя, аби та її музики навчила [9, с. 9]; ...За тридцять сім років, навесні 1881-го, до канадського «Банку Монреалю» завітала скромно вбрана сива *пані*... [9, с. 27]; – У бібліотеці *панночка*, – доповіла *кріпачка*, – отримала срібний карбованець [9, с. 13]; Каже: «Прекрасне печиво, добра *пані!*» [6, с. 13]; – Пішов ти під три чорти! – процідила *пані* [10, с. 31]. Показовим у мовосвіті української письменниці є вибудований синонімічний ряд на позначення жінок, які знаходяться в соціальній залежності від інших людей: *кріпачка*, *служниця*, *раба*, *служка*, *прислуга*. Такі назви вживаються в різних романах: У любові, тривогах і відчайдушних Дорошевих обіцянках згасла осінь, завірюхами пролетіла зима, а навесні Дарка, дівка-*кріпачка*, що прислужувала Перпетуї, нашепотіла пану, коли той одного разу приїхав до тихої садиби під Ніжином: – Важка наша Перпетуюшка... [9, с. 13]; Немолода *прислуга* нервово висмикує серветку з Любиних рук [10, с. 81]; Баба-годувальниця поряд умостилася, *служка* з *кріпачок*, дівка-кухарка, німкенья-гувернантка [9, с. 18]; Поки Катерина з мопсиком мерзли на вулиці, Тася й Богдан Крупки влаштували сімейне обговорення новоз'ясованих обставин життя своєї *служниці* [11, с. 210]; Як була, так і лишилася *рабою* Іветтиною [6, с. 33]; – Знаєш, хто проклинає тебе зараз найсильніше? Нова *служниця* [10, с. 38].

Полярними є номінації на позначення рівня матеріального забезпечення жінок: *багатійка* – *жебрачка* / *босота*. Приклади в контексті: Баба на них уваги не звертала і все думала, якою ж багатющою *багатійкою* стане завдяки власній землі [11, с. 165]; Ще до нового 2014 року мріяла *багатійкою* стати, на Різдво гайнути світ за очі, та пошуки просувалися вкрай важко [9, с. 58]; А вона ж – *босота!* [11, с. 218].

Цікавими є архаїчні назви на позначення соціального статусу жінки високого рангу, як, скажімо, *отаманка* й *предводителька*. Їх уживання свідчить про суспільну значущість осіб жіночої статі ще здавна, наприклад: – Отче наш, спаси раба Твого Ярему... – плакав біля *отаманки* сивоусий *служка* Дорошів Савко... [9, с. 5]; ... І студент-математик із Києва, і горбоноса французенка, що вона читає *предводительці* любовні романи перед сном, і садівник-саксонець [9, с. 9].

Самостійне лексико-семантичне поле формує сукупність фемінних номінацій, що охоплює сферу навчання: *учениця*, *однокласниця*, *однокурсниця* («А непогана я *учениця!*» – думала...») [11, с. 187]; «А як опинився випадково на комсомольському зібранні, де обирали делегатів на міську конференцію, і ще більше випадково втрапив у коло обраних, бо *однокласниця*-активістка захворіла...» [10, с. 60]).

Висновки. Ідіолект Люко Дашвар представляє широку систему назв на позначення осіб жіночої статі, які є відображенням соціальної активності жінок. Семантично фемінітиви охоплюють різні лексико-значеннєві поля, із-поміж яких кількісно переважають групи для характеристики родинних стосунків, професій і роду занять. У художньому тексті фемінні номінації набувають стилістичних відтінків, збагачуючи мовну тканину художніх творів.

Перспективи дослідження. Перспективними є дослідження структурної семантики фемінітивів, а також порівняльний аналіз таких субстантивів на зрізі ідіолектів кількох письменників.

Література

1. Білоусенко П. І., Німчук В. В. Нариси з історії українського словотворення (суфікс -иця). Запоріжжя – Київ, 2002. 480 с.
2. Брус М. П. Загальні жіночі номінації в українській мові XVI–XVII століть: словотвір і семантика : дис. ... канд. філол. наук: 10. 02. 01. Івано-Франківськ, 2001. 260 с.
3. Брус М. П. Фемінітиви в художній мові Олександра Олеся. *Вісник СумДУ. Серія «Філологія»*. Суми. 2008. № 2. С. 19–24.
4. Брус М. П. Фемінітиви української мови в переплетінні давніх і сучасних тенденцій. *Вісник Львівського університету. Серія «Філологія»*. Львів. 2009. Вип. 46. Ч. I. С. 61–69.
5. Бурячок А. А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові. К., 1961. 148 с.
6. Дашвар Люко. Мати все. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 336 с.
7. Дашвар Люко. Молоко з кров'ю. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. 272 с.
8. Дашвар Люко. На запах м'яса. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 368 с.
9. Дашвар Люко. Покров. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. 384 с.
10. Дашвар Люко. РАЙ. Центр. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2009. 272 с.
11. Дашвар Люко. Село не люди. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2007. 270 с.
12. Кайдаш А. М. Фемінікон мовомислення Люко Дашвар. Література та культура Полісся. Ніжин. 2016. Вип. 84. С. 194–198.
13. Ковалик І. І. Словотворчий розряд суфіксальних загальних назв живих істот жіночої статі у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами. *Питання українського мовознавства*. Львів, 1962. Кн. 5. С. 3–34.
14. Семенюк С. П. Формування словотвірної системи іменників із модифікаційним значенням жіночої статі в новій українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. Запоріжжя, 2000. 20 с.
15. Семенюк С. Запозичені форманти в іменниках з модифікаційним значенням жіночої статі (кінець XVIII – початок XXI ст.). *Українська мова*. 2009. № 2. С. 14–20.
16. Фекета І. І. Жіночі особові назви в українському усному літературному мовленні. *Мовознавство*. 1968. № 5. С. 72–75.
17. Фекета І. І. Особливості творення назв осіб жіночої статі. *Українська мова і література в школі*. 1974. № 4. С. 77–79.

Referenses

1. Bilousenko, P. I., Nimchuk, V. V. (2002), *The sketches on the history of Ukrainian word building (the suffix -ytsia)* [Nimchuk. Nary'sy` z istoriyi ukrayins`kogo slovotvorennya (sufiks -y`cya)], Zaporizhia – Kyiv, 480 p.
2. Brus, M. P. (2001), *The general female nominations in the Ukrainian language of the 16-17 th centuries: word building and semantics*: [Zagal`ni zhinochi nominaciyi v

- ukrayins`kij movi XVI–XVII stolit` : slovotvir i semanty`. ka]: : dys. ... kand. filol. nauk: 10. 02. 01., Ivano-Frankivsk, 260 p..
3. Brus, M. P. (2008), *The Feminities in the artistic language by Oleksandr Oles [Feminity`vy` v xudozhnij movi Oleksandra Olesya]*. Visnyk of Sumy State University. Series “Philology”, № 2, pp. 19–24.
 4. Brus, M. P. (2009), *Feminities of Ukrainian language in the interweaving of ancient and modern tendencies [Feminity`vy` ukrayins`koyi movy` v perepletinni davnix i suchasny`x tendencij]*, Visnyk of Lviv University, Series “Philology”, Issue 46, Part I, pp. 61–69.
 5. Buriachok, A. A. (1961), *The denominations of affinity and virility in the Ukrainian language [Nazvy` sporidnenosti i svojacztva v ukrayins`kij movi]*, Kyiv, 148 p..
 6. Dashvar, Liuko (2010), *To have everything [Maty` vse]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 336 p.
 7. Dashvar, Liuko (2013), *Milk with blood [Moloko z krov'yu]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 272 p.
 8. Dashvar, Liuko (2015), *On the smell of meat [Na zapax m'yasa]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 368 p.
 9. Dashvar, Liuko (2015), *The Cover [Pokrov]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 384 p.
 10. Dashvar, Liuko (2009), *Paradise Center [RAJ. Centr]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 272 p.
 11. Dashvar, Liuko (2007), *The village is not human [Selo ne lyudy]*, Book club “The Family Leisure Club”, Kharkiv, 270 p.
 12. Kaidash, A. M. (2016), *Liuko Dashvar's new thinking feminicone [Feminikon movomy`slennya Lyuko Dashvar]*, The literature and culture of Polissia, Nizhyn, Issue 84, pp. 194–198.
 13. Kovalyk, I. I. (1962), *The word building category of suffixes in general denominations of female living beings in Eastern-Slavic languages in comparison with other Slavic languages [Slovotvorchyj rozryad sufiksaly`nyx zagal`nyx nazv zhyvyx istot zhinochoyi stati u sxidnoslovyans`kyx movax u porivnyanni z inshymy slovyans`kymy movamy]*, The questions of the Ukrainian linguistics, Book 5, pp. 3-34..
 14. Semeniuk, S. P. (2000), *The formation of word building system of nouns with a modifying meaning of female in the new Ukrainian language [Formuvannya slovotvirnoyi sy`stemy` imenny`kiv iz modyfikacijny`m znachennyam zhinochoyi stati v novij ukrayins`kij movi : avtoref. dy`s. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk] : the author's synopsis of thesis for obtaining the academic degree of PhD in Philology, Zaporizhia, 20 p..*
 15. Semeniuk, S. (2009), *The borrowed formants in nouns with a modifying meaning of female (the end of the 18 th century – the beginning of the 21 st century) [Zapozycheni formanty v imennykax z modyfikacijnym znachennyam zhinochoyi stati (kinecz` XVIII – pochatok XXI st.)]*, The Ukrainian language, № 2, pp. 14–20.
 16. Feketa, I. I. (1968), *Female personal names in the Ukrainian oral literature speech [Zhinochi osobovi nazvy v ukrayins`komu usnomu literaturnomu movlenni]*, Linguistics, № 5. pp. 72–75.
 17. Feketa, I. I. (1974), *The peculiarities of creation of female denominations [Osoblyvosti tvorennja nazv osib zhinochoyi stati]*, The Ukrainian language and literature at school, № 4, pp. 77–79.

А. Н. Кайдаш,

*Нежинский государственный университет имени Николая Гоголя,
кафедра украинского языка*

ВЕРБАЛИЗАЦИЯ СОЦИАЛЬНОЙ РОЛИ ЖЕНЩИНЫ В СОВРЕМЕННОМ ХУДОЖЕСТВЕННОМ ТЕКСТЕ

В статье проанализирован социолингвистический аспект функционирования феминных номинаций в современной украинской художественной прозе. Исследование языкового выражения реализации общественных функций женщины проведено на материале романов Люко Дашвар, поскольку ее идиолект представляет широкую панораму феминитивов.

Ключевые слова: феминитив, феминная номинация, художественный текст, идиолект, социальная роль.

A. M. Kaidash,

*Nizhyn Mykola Gogol State University,
The Ukrainian Language Department*

VERALIZATION OF A WOMAN'S SOCIAL ROLE IN THE MODERN BELLES-LETTRES STYLE TEXT

The article deals with the sociolinguistic aspect of female denominations functioning in the modern belles-lettres style text. A woman's role in the society has been changing for a long historical period with the tendency of female social possibilities extension. Reflecting these processes, the language lexical system has been constantly enriched (and is being enriched now too) with new words, so the number of substantives for marking female characters is being gradually increased. These nominations – feminitives – are one of the current layers of the language lexical stock, thus is a target of numerous scientific investigations. Feminicon is an open and dynamic system, which is being constantly enriched with neologisms. Belles-lettres reflects their functioning, that's why the scientific analysis of feminitives in modern texts contains novelty and topicality. The object of our research is to study female denominations in the sociolinguistic aspect. The tasks of the article are to determine the semantic peculiarities of female denominations and to characterize the specification of analyzed lexems used in the belles-lettres style texts.

The research of lingua revelation of a woman's social functions realization is done on the basis of the novels by the Ukrainian writer Liuko Dashvar, as her idiolect consists of a wide range of used feminitives. The female denominations are analyzed on the basis of such methods as observation, speech units analysis, descriptive, structural, classificative analyses.

The sociolinguistic trend in speech units studying is provided through their semantic-stylistic peculiarities analysis. The research focuses on the increasing of female denominations number due to the extension of female social possibilities and the impact of extra-linguistic factors on the formation of Ukrainian language lexical paradigm. The lingual representation of a woman's social role in the modern belles-lettres style text is reflected through family terms, social relations, occupations and likings. In the writer's idiolect there are feminitives in the system of personal terms which underline the sociolinguistic origin of analyzed speech units. Semantically feminitives include various lexical meanings where groups for a family terms description, studies, occupations and professions predominate. In the belles-lettres style text female denominations get stylistic colouring, enriching the belles-

lettres context of the writer's novels. Liuko Dashvar's belles-lettres style speech consists of a number of semantically and stylistically neutral denominations. Most of them are female by meaning but some of them are formed from corresponding masculine denominations with the help of female suffixes. Stylistic colouring of feminatives enriches a belles-lettres style text and broadens its semantic and stylistic expressiveness. The lexico-semantic complex of female denominations analyzed in the article proves the frequent usage of studied speech units in the belles-lettres style texts, a various revelation of their semantic filling, a wide spectrum of functional loading and the predomination of the social bent in the meaningful matrix. The peculiarity of the verbal reflection of socially loaded lexems through archaic denominations and contemporary neologisms, stylistically neutral and stylistically stressed speech constructions are studied in the article.

Key words: feminitive, female denomination, belles-lettres style text, idiolect, social role.